

YOSH AVLODNI MUSIQIY QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISHDA MUSIQA SAN'ATINING NAZARIY ASOSLARI

Xamdamov Bekmurod Bobomurod o'g'li

Guliston Davlat Universiteti talabasi

Ilmiy rahbar: Annakulova Dildora Baymuratovna

*Guliston Davlat Universiteti San'atshunoslik fakulteti An'anaviy xonandalik
va xalq cholg'ulari kafedrasi o'qituvchisi*

Anotatsiya; *O'sib kelayotgan yosh avlodni har tomonlama etuk, komil inson qilib tarbiyalashda musiqiy tarbiyaga alohida e'tibor berilishi juda katta ahamiyatga ega bo'lgan jarayondir. Ushbu masalani echishda musiqa san'atining o'rni kattadir. Bu esa yosh avlodning musiqiy tarbiyasini asosiy omili hisoblanadi. Musiqiy tarbiya ancha keng bo'lib, shaxsni va jamiyatdagi go'zalliklarni ideal nuqtai nazardan idrok etishga o'rgatadi. SHuningdek, musiqiy faoliyatga, voqiyikni go'zallik qonun-qoidalari asosida o'zgartirishga yordam beradi hamda shu asosda qobiliyatli shaxsni tarbiyalaydi. Musiqiy rivojlanish bu shaxsning musiqiy ongi, munosabatlari va musiqiy faoliyatning vujudga kelishi hamda takomillashuvidan iborat uzoq davom etadigan jarayondir. Musiqiy tarbiya shaxsning jamiyatda musiqiy madaniyatuni egallab olishiga bog'liq bo'lib, turli yo'llar va shakllar yordamida amalga oshiriladi. Jamiyatning musiqiy madaniyati deganda insoniyat butun rivojlanishi tarixi jarayonida to'plagan moddiy va ma'naviy qadriyatlari majmui tushuniladi.*

Kalit so'zlar: *Musiqiy tarbiya, yosh avlod, shaxsning rivojlanishi, musiqiy madaniyat, bolalar ijodiy markazi, musiqiy ong, musiqiy idrok, musiqiy did, musiqiy hissiyot, musiqiy faoliyat, badiiy did, nafosat tarbiyasi, Milliy musiqa, ijtimoiy rivojlanish, musiqiy qiziqish*

Bolalar ijodiy markaz shaxsining musiqiy madaniyati uning jamiyat madaniy merosini faol, ijodiy o'zlashtirishi natijasida hosil bo'ladi. SHaxsning go'zallik bilan

o'zaro munosabati, shuningdek, shaxsning ayrim sifatlarini o'zaro ta'siri natijasida musiqiy madaniyat doimo o'zgarib turadi. SHaxs musiqiy madaniyatining asosiy tarkibiy qismlari bu – musiqiy ong, idrok, hissiyot, ehtiyojlar, munosabatlar va musiqiy faoliyatlardir. Musiqiy ong musiqiy idrok, bilim, mulohaza, bahs, musiqiy idealni qamrab oladi. Musiqiy ehtiyojlar va munosabatlar esa, eng avvalo shaxsning musiqiy qiziqishlari, didi, musiqiy hissiyotlarida ifodalanadi.

Musiqiy ong – ijtimoiy voqelik, tabiat, san'at, bilan bevosita muloqot jarayonida – nazariyalar, qarashlar, badiiy ta'lim va tarbiya natijasida shakllanadi. Musiqiy ongning asosini musiqiy idrok tashkil qiladi.

Musiqiy idrok – bu atrof voqelikdagi buyumlar, hodisalarning musiqiy mohiyatini butun tarkibiy qismlari bilan birgalikda aks ettirishdir, ya'ni idrok etilgan narsalarni shaxsda mavjud bo'lgan hissiy va aqliy narsalarga qiyoslash jarayonidir. Musiqiy idrok go'zallik bilan uchrashganda yuzaga keladi va aniq maqsadga qaratilganlik bilan tavsflanadi. Musiqiy mulohaza - shaxsning aniq bir musiqiy qoidasiga munosabatini bildiruvchi aqliy harakatida ifodalanadi. Shaxsning musiqiy mulohazasi chuqurligi, takomillashganligi, murakkabligi, yuqori yoki pastligi bilan ajralib turadi. Musiqiy mulohaza darajasi shaxsning hulq-atvori va bilim saviyasiga, musiqiy tajribasiga bog'liqdir.

Musiqiy ideal – shaxsning voqelikni musiqiy jihatdan bilib olishga undovchi sub'ektiv omillariga aytiladi. Musiqiy ehtiyojlar musiqiy axborotga qiziqishni kuchaytiradi. Musiqiy qiziqish shaxsni musiqiy faoliyatga intilishi, o'zi yoqtirgan san'at asarlarini yig'ib to'plab borishi, takror-takror o'qib idrok etishi, o'sha asarlar haqida fikr bildirishga intilishi, boshqalarning shu masalaga doir fikrini bilishga qiziqishi, muayyan san'atkor, janr, yo'nalish kabilarni afzal ko'rishida namoyon bo'luvchi tanlash hususiyatining mavjudligini bilan ifodalanadi. Masalan, bolalar ijodiy markazlar o'zlarining qiziqtirgan san'at ustasining rasmlarini, asarlarni to'playdilar, qayta-qayta o'qib chiqadi va yaratgan badiiy asarlarini eshitadilar.

Musiqiy did - shaxsda uning shaxsiy va ijtimoiy xususiyatlarining qo'shilishi natijasida hosil bo'ladigan murakkab hodisadir. Musiqiy did, musiqiy axborotlar

oqimi aslida ahloqiy normalar yig'indisi orqali shakllanadi. Bu jarayon shaxsning buyum yoki hodisalarga musiqiy baho berishida yaqqol namoyon bo'ladi.

Musiqiy tuyg'u – bu shaxsning buyum yoki hodisaga musiqiy baho berish munosabatini boshdan kechirishdir. Musiqiy tuyg'u bolalar ijodiy markazning mazkur buyumning shakli, rangi va mazmunini mushohada qilib hursand bo'lishida yoki aksincha nafratlanishida ifodalanadi.

Umuman olganda amalda musiqiy tarbiya vazifalarining to'la-to'kis bajarilishi bolalar ijodiy markazlarda tashabbuskorlik, ijodkorlik, oldindan ko'ra bilish, intiluvchanlik, orzu qila bilishlik kabi fazilatlarni shakllantiradi. Aqlan etuk, jismonan sog', ahloqan pok, milliy mas'uliyat tuyg'usini anglatadigan bolalar ijodiy markazlarni tarbiyalab voyaga etkazgan mamlakat mustaqil va barqaror rivojlana oladi. Milliy tarbiya umuminsoniy qadriyatlardan ajralmagan holda rivojlana olmaydi. Shuning uchun bolalar ijodiy markazlarni nafosat didlarini rivojlantirib, umuminsoniy qadriyatlarni qanchalik ko'p o'zlashtirsak, ular shunchalik milliy qadriyatlarga ega bo'ladilar. Yuqorida qayd etilgan fikr mulohazalarni umumlashtirib shuni aytish kerakki, yosh avlodni har tomonlama etuk shaxs qilib etilishida musiqa madaniyati darslarida o'rgatiladigan qo'shiqlar, kuylar, musiqa tinglash jarayonida lenta yozuvida bastakorlarimizni bizga etkazib kelgan betakror namunalari, musiqa san'atini imkoniyatlari juda kengligidan dalolat beradi. Musiqiy ta'lim jarayonida bolalar ijodiy markazlarda musiqa san'atiga nisbatan qiziqish va havasning ortib borishi, musiqa mashg'ulotlari asosida ularda, hissiyot, idrok tarbiyasini o'sib borishi, qo'shiqlarning hushohang kuylash, musiqani ishtiyoq bilan tinglash, asarlarni tahlil qilish orqali musiqadagi xushsozlik, xushonavozlik, ya'ni go'zallikni sezish, uni baholash malakalari shakllana borishi alohida ahamiyatlidir. SHuni ta'kidlash joizki, musiqiy ta'limning asosiy maqsadni bolalar ijodiy markaz yoshlarimizni nafosat didlarini badiiy asarlar orqali shakllantirishdir. Lekin bizning kuzatuvlarimiz shuni ko'rsatadiki, ko'pchilik yoshlarimiz nafosat did haqida etarli ma'lumotlarga ega emaslar.

Ushbu masalalarni hayotga tadbiq etishda nafosat tarbiyasi katta o'rin egallaydi. Nafosat tarbiyasi (estetik tarbiya bu bolalar ijodiy markazlarni voqelikdagi,

san'atdagi, tabiatdagi, kishilarning ijtimoiy va mehnat munosabatlaridagi turmushdagi go'zallikni idrok qilish hamda to'g'ri tushunishga o'rgatish, ularning badiiy didini o'stirish, ularda go'zalikka muhabbat uyg'otish va hayotiga go'zallik olib kirish qobiliyatlarini tarbiyalashdir. Nozik didli bo'lish, go'zallikni fahmlay va qadrlay olish, badiiy madaniyatni tushunish, xullas o'z hayotini go'zallik qonunlari asosida ko'ra olish – komil insonning eng zaruriy fazilatidir. Insonda go'zallikni tushunish birdaniga vujudga kelmaydi, balki u jamiyat va odamlar, atrof-muhit ta'sirida shakllanib boradi. SHunga ko'ra, insoniyatning badiiy rivojlanish qonunlari ijtimoiy rivojlanish qonunlari bilan bog'langan. Badiiy qonunlari esa, ijtimoiy-musiqiy ideallar orqali namoyon bo'ladi. Nafosat tarbiyasi – eng avvalo har bir kishida badiiy hissiyot tuyg'ularini badiiy tarbiyalashdir. Bunday yuksak nafosatlilik aql-zakovatdan holi bo'ladi degan ma'noni tushunmaslik kerak. Shaxsning barkamol inson bo'lib shakllanishida bu ikki tomon bir-birini to'ldiradi. Chinakam san'at asarida hissiyot chuqur g'oyaviy, aqliy mazmun bilan idrok qilish birikib ketadi. Nafosat tarbiyasi aql bilan hissiyotni tarbiyalash, yanada aniqroq qilib aytganda hissiyot vositasi bilan aqlni tarbiyalashdir. Bu ikki tomon bir-biri bilan uzviy bog'liqdir.

Ilmiy dunyoqarashga asoslangan nafosat, did, tuyg'ular va ko'nikmalarning o'sib borishi jarayonida insonning o'zi ham ma'naviy boyib, oliy janob bo'lib boradi, uning hayoti yanada sermazmun bo'ladi, yashayotgan zamoniga nisbatan mehr-muhabbat ortib boradi. Bularning hammasi har bir insonda go'zallikni hunuklikdan, jirkanchlikdan farq qila bilish qobiliyatini shakllantiradi, uni yanada rivojlantiradi. Chinakam nozik did, haqiqiy go'zallikdan lazzatlana olish, mehnatda, turmushda, yurish-turishda, san'atda nafosatni idrok etish va yaratishga ehtiyoj sezish demakdir. Didsizlik kishining voqelikka bo'lgan ijobiy munosabatini buzib yuboradi. Natijada u nafosatga loqayd qaray boshlaydi. Nafosat tarbiyasi bugungi kunda shuning uchun ham muhimki, did, idrok, farosatlilik mehnatda, ishlab chiqarishda, kundalik amaliy faoliyatda – har bir inson uchun hayotiy ehtiyojga aylanib qolgan. Did-idrok, farosat har bir insonning hatti-harakatida, kiyinishida, yurish-turishida, kishilarga bo'lgan munosabatida, jamiyatdagi u yoki bu voqealarga yondashishida va hokazolarda

yaqqol ko'zga tashlanadi. Ba'zan hayotda didi past ma'naviy qashshoq kishilarni uchratamiz. Bunday kishilar aqlan, ahloqan va ruhan zaifligini yashirish uchun soxta hatti-harakatlar qiladilar, o'zlariga yarashmaydigan ishlar qiladilar, didsiz kiyinadilar, ma'ni-matrasiz, shovqin-surondan iborat musiqa va qo'shiqlarni tinglaydilar. Bundaylarni kuzatarkansiz, ularning mehnat gashtini surmagan, hayot tashvishlariga beparvo loqayd kimsalar ekanligiga guvoh bo'lasiz. Donolardan biri go'zallik ahloq-odobning tug'ishgan singlisidir, degan edi. Darhaqiqat, bu juda to'g'ri ta'rif. Odatda odob va nafosat tarbiyasi chambarchas bog'liq holda amalga oshiriladi. Chunki nafosat tarbiyasining natijasi ahloq-odobda, chiroyli hatti-harakat, go'zal munosabatda va hayotga, kelajakka, insonlarga, tabiatga muhabbatda ko'rinadi.

Xalqimiz "Kamtarlik ham husn" deydi. Mana shu birgina iborada chuqur ma'no bor. Nafosat tarbiyasi tufayli yoshlarda kamtarlik hislati tarkib topadi. Bu hislat kishilarning eng go'zal, eng chiroyli belgisidir. "Kishining chiroyi yuzida" deydi xalqimiz. Bu go'zal tabassum kishilarga misoli quyosh bo'lib qalblarga iliq nur taratadi. Kishi biror asarni o'qib, chehrasi yorishib ketadi. Yoki yoqimli biror kuy, qo'shiq tinglasa, boshi mayin tebranadi, biror go'zal rasm, manzarali tasvirga boqib undan ko'z uzolmay qoladi, qalbi quvonchlarga to'ladi.

Xunuk xatti-harakatdan nafratlana bilish tuyg'usini holi nafosat tarbiyasi paydo qiladi. Bunda badiiy asarning roli muhimdir. Masalan, "Zumrad va Qimmat" ertagida Qimmat har qancha bo'lsa ham uning hulq-atvori, qiliqlari, hatti-harakati bolalar ijodiy markaz qalbida nafrat uyg'otadi. Zumradning tevarak-atrofga munosabati, mehnasevarligi, kamtarligi, sezgirligi, shirin so'zligi kabi hislatlari esa, aksincha, qalblarda qoniqish, quvonch, ilqlik, tabassum, unga hayrihohlik paydo qiladi.

Maktabda musiqa o'qituvchisi sifatida faoliyat yuritayotgan har bir o'qituvchi bolalar ijodiy markazlarni musiqa san'ati orqali tarbiyalash jarayonida milliy musiqaga alohida e'tibor qaratishi lozim. Chunki milliy musiqa san'atimizning mazmunan rang-barangligi alla, qo'shiq, yalla, terma, lapar, yor-yor, o'lan, terma, lapar, katta qo'shiq, maqom qaysi bir janrni u o'zining dilbar ohangi, sho'x usullari nola va serjilo qochirmalari bilan o'zbekning tabiatini, o'zgaga o'xshamas udum va

urf-odatlarini musiqiy ohanglar orqali tarannum etadi va har bir bolalar ijodiy markaz yosh uni tushunadi, his hayajon bilan idrok etish va undan qalb to'la zavq-shavq olishi tabiiy holdir. O'qituvchi ta'lim-tarbiya birligiga erishmoqchi ekan, shuni alohida nazarda tutmog'i lozimki, bu tarbiyaning muvaffaqiyati quidagi pedagogik shart-sharoitlarni ta'limoti orqali amalga oshirib borishi mumkin. Ular quyidagilar:

- har bir darsni musiqiy nuqtai nazardan aniq maqsadga qaratilgan bo'lishi;
- dars uchun musiqiy materiallarni, o'rgatish metodlarini, uslub va vositalarni to'g'ri tanlay olish;
- o'qituvchi tomonidan har bir sinf, har bir bolalar ijodiy markazning o'ziga xos xususiyatlarini, musiqiy qobiliyatlarni, ijro va idrok imkoniyatlarini hisobga olishi;
- bolalar ijodiy markazlarda musiqiy madaniyatni shakllantirishga qaratilgan mantiqiy, maqsadga muvofiqlik uzluksizlikni ta'minlangan bo'lishligi;
- musiqiy tarbiya jarayonida o'qituvchi tomonidan bolalar ijodiy markazlarning hissiy, ijodiy va ahloqiy faoliyatlarni mutanosib bo'lishligini ta'minlangan bo'lishligi;

Musiqiy tarbiyada ta'lim bilan tarbiyani mushtarak bo'lishligi ta'limning ilmiy ongli, ko'rgazmali, tushunarli, o'zlashtirilgan bilimlarni mustahkam bo'lishi kabi tamoillarga jiddiy amal qilgan holda olib borilishiga erishish lozim.

Musiqi darslarida o'qituvchi o'z oldiga bolalar ijodiy markazlarni musiqiy madaniyatlarini shakllantirishni maqsad qilib qo'ysa, u holda quyidagi asosiy ko'rsatishlar pirovard natija ekanligini yodda tutmog'i lozim:

1. Bolalar ijodiy markazlarda musiqa darslariga nisbatan qiziqish va havas tobora orta borishi.
2. Sinf va sinfdan tashqari musiqa mashg'ulotlari jarayonida bolalar ijodiy markazlarning ijodiy faolligini va tashshbbusi orta borishi.
3. Qo'shiqlarni xushohang, musiqni diqqat va ishtiyoq bilan tinglash, asarlardan xushsozlik, xushovozlik va undosh go'zallikni anglash olishni va unga o'z munosabatni bildirib borishi malakalarini shakllantirib borishi.

4. Musiqiy musiqiy faoliyat uchun zarur bo'lgan bilim malaka va ko'nikmalarning o'zlashirgan bo'lishi.

5. Bolalar ijodiy markazlarda musiqa san'ati ta'sirida go'zallikka intilish, rostgo'ylik, do'stlikni qadrlash kabi axloqiy musiqiy tushunchalarni tarkib topa borishi. Darsda o'zini tuta bilsa muomila, kiyinish kabi musiqiy madaniyatning bir qator sifatlarini shakllana borishi.

Gap musiqada, ta'lim va tarbiyada haqida ketar ekan bolalar ijodiy markaz yoshlarda eng avvalo sog'lom didni shakllantirib borish e'tiboarga loyiq o'rinda turadi.

Yuksak badiiy didni tarbiyalashda san'atning hamma turlari muhim va ularning har biri xususiyat va imkoniyatga ega. Mamlakatimiz maktablarida musiqiy tarbiyani amalga oshirish, bolalar ijodiy markazlarga yuksak musiqiy badiiy didni boyaga etkazish uchun zaruriy zamin hozirlab berishning yoshlarga san'at asarlarining musiqiy mohiyatini singdirishning muhim tarmog'idir. SHu munoasabat bilan maktabda musiqani tarbiyasini amalga oshirishda bolalar ijodiy markazlarning musiqaviy ma'lumotlarga alohida e'tibor berish, ularni dastur talablariga muvofiq musiqaviy bilim bilan qurollantirish. Musiqa haqida bilim – ma'lumotlarini chuqur puxta o'zlashtirishga erishish eng muhim vazifalardandir.

Badiiy did tarbiyasining asosi ham maktabda dars jarayoni o'quv mashg'ulotlari vaqtida vujudga keladi. Xo'sh xozirgi maktablarimizda bolalar ijodiy markazlarning badiiy didlari biz xoxlagandek shakllanayotganmikan? Savol tariqasida shularni aniqlash mumkinki ko'pchilik bolalar ijodiy markazlarimizda g'arb musiqasiga bo'lgan qiziqish tabora ortib bormoqda, ularni maktab dasturidagi kuy va qo'shiqlar borgan sari qiziqitirmay qo'ymoqda, xatto ulardan qanday kuy va qo'shiqlarni yoqtirasizlar deb so'ralsa, albatta g'arb davlatlaridagi hozirgi mashhur qo'shiqlarni misol tariqasida keltiradilar. Xatto qo'shiqlarni ijro etib berishni iltimos qilishadi. Ularning bu darajada g'arb davlatlari madaniyatiga ixlos qo'yishlari natijasida ularning badiiy didlari ham shunga moslashi rivojlanmoqda. Buni ba'zi bolalar ijodiy markazlarning tashqi ko'rinishlari ham isbotlab turibdi. Biz esa

maktablarimiz qat'iy suratda, faqat ta'lim maktabi emas, balki musiqiy maktab bo'lishiga intilamiz.

Bolalar ijodiy markazlarda musiqiy didni tarbiyalashda maktabning butun hayoti barobar qatnashsada, musiqa darsining alohida ahamiyati bor. Ya'ni musiqa darsi badiiy didni tarbiyalashda ta'sirchan vositadir. Bu borada eng ma'suliyatli vazifa musiqa o'qituvchilariga topshiriladi. Badiiy did tarbiyasini birinchi sinf musiqa darslaridanoq boshlash har bir musiqa o'qituvchisining vazifasidir. Birinchi sinfdagi dastlabki darslardan oq, o'qituvchi bolalar ijodiy markazlarning har bir o'rganilayotgan asarni diqqat va e'tibor bilan tinglashiga uning ifoda vositalari va mazmunini to'la idrok etishiga o'rgatishi zarurki bu shunchalik odat tusiga kirib boradi va badiiy didni o'stirishda muhim rol o'naydi. Bundan tashqari o'qituvchi darsni badiiy did tarbiyasining quyidagi asosi vositalaridan foydalangan holda olib borishi kerak:

- qiziqarli repertuar to'play bilish;
- ijrochilik malakalarini tarbiyalash;
- qo'shiqchilik malakalarini o'stirish;
- musiqa tinglash va tahlil qila bilish;
- darsdan olga bilimlarini turli musiqa to'garaklarida takomillashtirish.

Bolalikda aql-farosat, axloqiy ko'nikmalarning tarbiyalash bilan bir qatorda, ularda chiroyli, nafis, go'zal narsalardan zavq ola bilishni, go'zallikni dag'allikdan, qo'pollikdan tez ajrata olish qobiliyatini tarbilashimiz kerak. Dars jarayonida bolalar ijodiy markazlarni tozalikka, tartiblikka, go'zallikni sevishga o'rgatish kerak. Buning uchun avvalo sinfdagi barcha buyumlar did bilan tanlab, joylashtirilgan, toza, saranjom-sarishta bo'lgani ma'qul. Chunki, bolalar ijodiy markazlarga ikki xil narsa ko'proq ta'sir qiladi. Birinchisi, bolalar ijodiy markazning ko'ziga tez-tez tashlanadigan buyumlar, odamlar o'rtasidagi munosabat bo'lsa, ikkinchisi bolalar ijodiy markazning o'ziga bevosita tegishli bo'lgan narsalar kiyim-kechak, idish-tovoqlar, kitoblar, o'yinchoqlar, yozuv stoli va boshqalardir. Bola buyumlarini asrab, avaylab, toza-ozoda, saranjom-sarishta qilib yurishga o'rgansa, u yoshi ulg'aygan

sayin go'zallikning murakkab ko'rinishlarini tabiatdagi uyg'unlikni, san'atdagi go'zallikni payqab olish uchun tayyorlana boradi.

Nafosat tarbiyasining asosi oiladan boshlanadi, go'daklik davridan vaqtida ovqatlanish, uxlash tartibiga rioya etish, uyda ozodalik, saranjom, sarishtalik oila a'zolari o'rtasidagi o'zaro hurmat, qadr-qimmat bola qalbida o'chmas iz qoldiradi. Bola oldida behad so'zlarni aytish, bachkana qiliq, xatti-harakatlar qilish bola tarbiyasiga ta'sir etadi. Nafosat tarbiyasi orqali ovqat pishirish, dasturxon atrofida o'tirib ovqatlanish jarayonidagi azaliy, sharqona odat, odob qoidalariga rioya qilish o'rgatiladi. Oila go'zallik tarbiyasining birinchi o'chog'i bo'lsa, undan keyin maktab, o'qituvchi-tarbiyachi o'giti, jamoatchilik, kattalar ta'siri, ta'lim- tarbiyada muhim o'rin tutadi. Mana shu jarayonda bolaning har bir hatti- harakati kuzatib berilishi, xatolari sabr-chidam, o'rni, yotig'i bilan tuzatib turilishi lozim. Nafosat tarbiyasi orqali o'z-o'zini boshqarish shakllanadi. Bu o'z-o'ziga asta-sekin talabchanlikni keltirib chiqaradi. O'z-o'zini tergash, o'zini mustaqil, ongli, oqilona boshqarish, o'z xulq-atvori, xatti-harakatiga baho berish ko'nikmalalrini egallash demakdir. Nafosat tarbiyasiga doir bilim va malakalar asosan dars jarayonida o'qish, musiqa, ona-tili, tabiat, tasviriy san'at, tarix, geografiya va jismoniy tarbiya kabi darslarda beriladi. "Musiqa madaniyati" darslarida nafosat tarbiyasi texnika vositalaridan foydalanish, did bilan chizilgan rasmlar, eshitgan asralar va sahna o'yinlari orqali bolalar ijodiy markaz ongiga singdirilib boriladi. SHuningdek, turli janrdagi badiiy asarlarni o'rganish, so'zlarni yodlash, jumladan, ertak, rivoyat, hikoyatlarni o'rganish orqali bola so'z qudratidan zavqlanadi, hayajonlanadi, ta'sirlanadi. O'zini sirli voqealar ichida yurgandek his etadi, butun vujudi quloqqa aylanadi, turli kechinma, kayfiyat, his-tuyg'u qalbini qamrab oladi. So'z qudrati uni sehlrab, butunlay o'ziga jalb etadi, ergashtiradi, musiqa ohangi yordamida idroki oshadi. Nafosat tarbiyasi vositalaridan eng muhimi san'atdir. San'atning barcha tur va janrlari o'ziga hos ta'sir kuchiga ega. Yoshi o'sa borgan sayin, bolada san'atning u yoki bu turiga qiziqish almashib boradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

Matyoqubov O. Maqomot. (ilmiy-ommabop monografiya) T., 2004.

Ibrohimov O. Maqom va makon. (ilmiy monografiya) T., 1997.

1. O`ZBEK XALQ MAHALLIY MUSIQA USLUBLARINING SHAKLLANISH JARAYONLARI Xamdamov Bekmurod Bobomurod o`g`li, Annakulova Dildora Baymuratovna Vol. 13 No. 2 (2025): FARS International Journal of Education, Social Science & Humanities.
2. . Sharipova G. Musiqa o`qitish metodikasi (Ma`ruzalar matni), TDPU 2000 yil
3. Qodirov G`.Q «Musiqa psixologiyasi» Toshkent.; Musiqa – 2007 yil